

Redactioneel

Dakloosheid en verslaving hangen nauw met elkaar samen. Verslaving maakt vaak deel uit van een complex samenspel van uiteenlopende beperkingen, problemen en ingrijpende levensgebeurtenissen. In dit proces verliest de persoon in kwestie langzaam maar zeker de greep op zijn leven, gaat hij deel uitmaken van uitsluitingsculturen, waaronder de drugscene, krijgt hij een negatieve identiteit (die van verslaafde, overlastveroorzaker) en raakt hij ook het perspectief en de hoop kwijt op een betere toekomst (Wolf, 2002). Meestal is in de praktijk niet of nauwelijks te achterhalen of de verslaving oorzaak of gevolg is van dit proces van sociale uitsluiting. Het feitelijk dakloos worden is vaak het sluitstuk.

Het straatbeeld in de grote en middelgrote steden werd nog geen tien jaar geleden sterk door zwervende, chronisch verslaafde mensen bepaald. De beelden van Perron Nul in Rotterdam en van De Tunnel in Utrecht zijn om nooit meer te vergeten. Dakloze, verslaafde mensen leefden daar onder erbarmelijke omstandigheden. Naast fors misbruik was er in dit niemandsland veel misbruik. Deze mensonwaardige situatie en de ervaren overlast van deze groep mensen hebben beleidsmakers aangezet tot het nemen van substantiële beleidsmaatregelen. Nog voordat de grote steden in 2006 tezamen met het ministerie van VWS startten met een groot offensief tegen feitelijke dakloosheid, kwamen de eerste legale gebruiksruidten en hostels. Anno 2010 is de omvang van de populatie feitelijk daklozen sterk gedaald, en dit is met name te danken aan de bereidheid van bestuurders en financiers om de problematiek aan te pakken. De samenhang tussen dakloosheid en verslaving blijkt dus wel degelijk beïnvloedbaar. Dit themanummer over dakloosheid en verslaving geeft een mooie weerspiegeling van genoemde samenhang in Nederland in de afgelopen tien jaar. Reinking e.a. geven in hun artikel een beschrijving van de oorsprong, uitvoering en de resultaten van het hostelprogramma dat de gemeente begin 2000 - onder de noemer van project BinnenPlaats - startte om de kwaliteit van leven van dakloze chronisch verslaafde

mensen te verbeteren en de overlast van deze groep in de publieke ruimte tegen te gaan. Het succes van dit beleid is in belangrijke mate te danken aan de inzet en vasthoudendheid van alle betrokken partijen op diverse niveaus.

Om wie het bij dakloze chronisch verslaafden gaat, wordt duidelijk uit de bijdrage van Wolf *e.a.* De resultaten van een recent uitgevoerde survey onder bewoners van de hostels in Utrecht schetsen een kwetsbare groep met meervoudige, complexe problemen en weinig maatschappelijke hulpbronnen, die de nodige baat hebben bij hun verblijf in de hostels. Hun komst in de hostels maakte een einde aan de periode van dakloosheid die in totaal bijna acht jaar omvatte. Dit artikel roept op tot een betere zorgaansluiting, een eventuele heroverweging van de missie van de hostels en gericht methodisch werken aan het maatschappelijk herstel van de bewoners.

Wat een lange periode op straat kan betekenen voor de levens van individuele mensen, illustreert Ophemert als hij ons in de rubriek Casuïstiek deelgenoot maakt van de wederwaardigheden van Janet. Het verhaal geeft een onverbloemd beeld van wat er achter de cijfers over deze populatie schuilgaat, en geeft te denken over de gevolgen van professioneel handelen in relatie tot dakloze chronisch verslaafde mensen. Het artikel van Engelhardt *e.a.* geeft inzicht in welke informatie professionals nodig hebben om meer methodisch met dakloze verslaafden te werken aan onder meer de toeleiding naar reguliere voorzieningen en welke informatie in de dossiers daadwerkelijk beschikbaar is, en wat er mist om dit goed te doen. De locatie van dit onderzoek vormden de gebruiksruimten in Utrecht, die hun deuren openden in 2001, en die voor veel dakloze verslaafden de opmaat vormden voor een bestaan in een hostel.

Busters en De Wit schetsen in hun artikel het profiel van feitelijk daklozen in Amsterdam, en hoe dit door de jaren heen verandert. De winterkouderegeling gaf de onderzoekers een unieke gelegenheid om de omvang van de populatie vast te stellen. De dynamiek in de populatie - in 2009-2010 bijvoorbeeld minder verslaafden, meer mensen uit Oost-Europa - laat zien hoezeer het profiel van feitelijk daklozen een afspiegeling vormt van ontwikkelingen in beleid en samenleving. Dit themanummer over dakloosheid en verslaving wordt gecompleteerd door het speurwerk van Oudejans in naar wat een dakloze wijzer kan worden van internet, en de bespreking door Dijkstra van boeken die elk op hun manier inzicht willen geven in de wereld van dak- en thuislozen.

Alles bijeen onderstreept dit themanummer nog eens de noodzaak van passende opvang en begeleiding voor dakloze verslaafde mensen. Be-

langrijk is de constatering van Reinking e.a. dat verwachtingen van de inzet en uitkomsten van het beleid en de praktijk in de loop der jaren verschuiven, de neiging bestaat om de lat al hoger te leggen, voorbij ook wat met deze doelgroep reëel beschouwd kan worden bereikt. Mocht er ooit getwijfeld of getornd worden aan het belang van passende opvang voor dakloze chronisch verslaafde mensen, dan helpt het om de video-opnamen van De Tunnel in Utrecht nog eens te bekijken. Die situatie moeten wij definitief achter ons willen laten.

Judith Wolf (redactielid), redacteur van dit themanummer

Literatuur

Wolf, J. (2002). *Een kwestie van uitburgering* (oratie). Amsterdam: SWP.